

РОЛЯ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ У ЗАХАВАННІ І ПАПУЛЯРЫЗАЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ: АГЛЯД СЭРВІСУ ПРАВЕРКІ ПРАВІЛЬНАСЦІ МАЎЛЕННЯ

Жураў П.А., Махавікоў І.І.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албут А.А. – магістр філ. навук

Ставіцца пытанне пра ступень неабходнасці і ролю ў маўленчай дзейнасці электронных сэрвісаў для беларускай мовы. Даецца пералік рэсурсаў для праверкі правільнасці пісьмовага тэксту. Робіцца выснова адносна важнасці свядомага стаўлення да беларускай мовы.

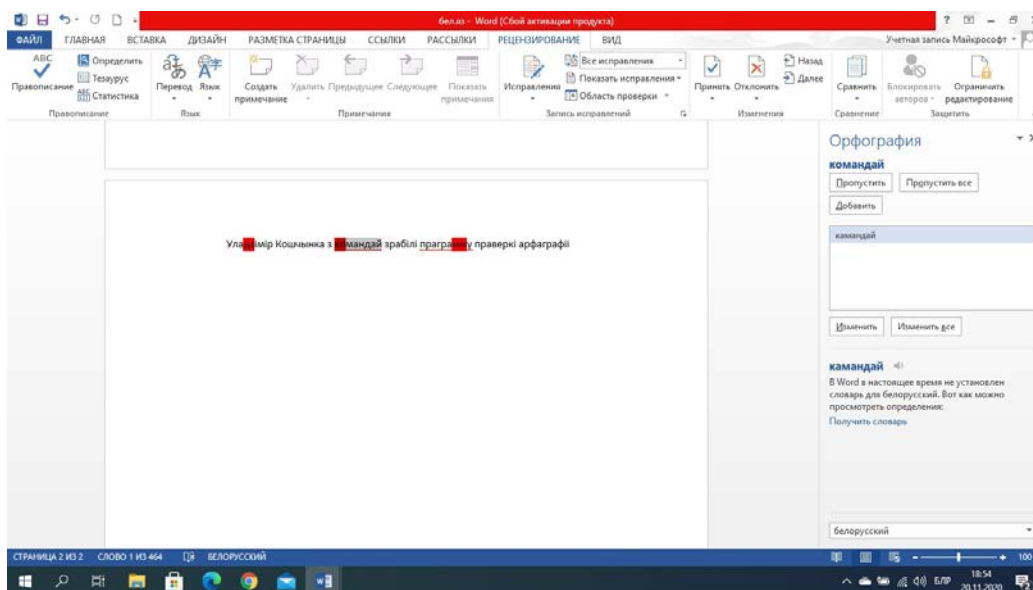
«Можна сказаць, што роля інфармацыйных тэхналогій, якія, здавалася б, палягчаюць задачу таго ж перакладу, у пэўным сэнсе катастрафічная. Сёння не знойдзеш ніводнай газеты, ніводнага сеткавага выдання, якія б не карысталіся інтэрнэт-перакладчыкам, прычым менавіта з рускай мовы на беларускую», – гэтае выказванне мовазнаўцы У. Кошчанкі [1] здаецца супярэчлівым. Хіба ж варта адкідаць набыткі тэхналогій і тэхнікі? Эканомія часу, спалучаная з кепскім чуццём мовы праз брак маўленчай практыкі, беларускамоўнага асяроддзя, прыводзіць да страты якаснасці маўлення па-беларуску. І тады апублікаваныя тэксты будуць не ўзорам, а наадварот – пашыральнікамі недахопаў.

В. Бандаровіч адзначае, што электронныя перакладчыкі, які замяшчаюць нашу прадуктыўную маўленчую дзейнасць, «ствараліся хутчэй не для навучання мове з нуля, а для дапамогі, паскарэння працы тым, хто ёй валодае на дастаткова высокім узроўні. А што атрымліваецца ў жыцці? Не толькі дзеля эканоміі часу, а перш-наперш для захавання ўласнай энергіі, з-за нежадання гартаць кнігі “Белазар” [ад сябе заўважым: ды і любы іншы электронны перакладчык] становіцца найлепшым “Сябрам” дылетантаў. І ў выніку Папа Рымскі аказваецца *Татам*, а *бялкі* становяцца *вавёркамі*: сэнс выказвання скажаецца, з’яўляюцца недарэчныя канструкцыі, якія становяцца прадметам насмешкі. Зразумела, што карысці аўтару гэта не прыносіць. Хутчэй падрывае да яго давер. А разам з тым і давер таго СМІ, які ён прадстаўляе. Ды і ўвогуле пры карыстанні электроннымі памочнікамі чалавек, давяраючы ім, губляе пільнасць і ўласны стыль» [2]. Перакладзены машынай тэкст можа страціць багацце мовы: «п’яный в стельку» перакладаецца як «п’яны ў вусцілку», «проблема налицо» – «праблема на твар». Відавочна, пытанне пра электронныя перакладчыкі неадназначнае: бачачы прыкрасці, усё ж недарэчна адмаўляць і вартасці.

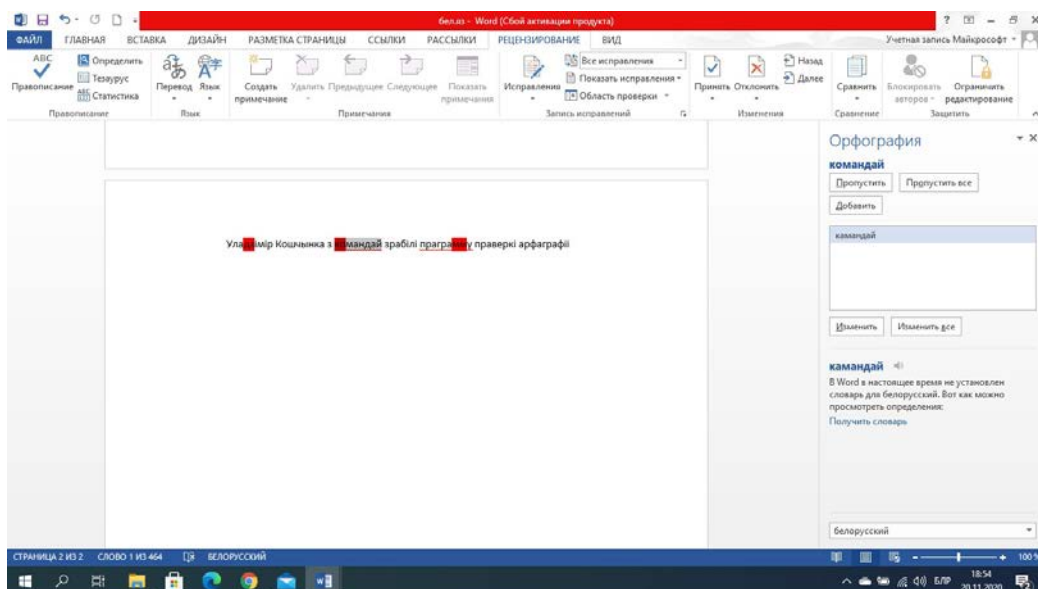
Але, акрамя перакладу, сучасны моўца мае патрэбу ў праверцы правільнасці арфаграфічнай, напрыклад. Часта недарэчныя абдрукі псуюць уражанне. І недахопаў можна б лёгка пазбегнуць, калі б чалавеку дапамогу спецыяльны сэрвіс для пошуку памылак. Але ці існуе такі для беларускай мовы? Так. Нездарма напачатку згадалі выказванне У. Кошчанкі, бо даследчык з камандай зрабілі праграму праверкі арфаграфіі. Ёсць версія для Word [3], якая і дапамагла нам пры напісанні гэтых тэзісаў. Пакажам прыклад працы гэтага сэрвіса на малюнках 1–3.

Акрамя такога эрганамічнага варыянта праверкі арфаграфіі, ёсць анлайн-сэрвісы: праверка правапісу на платформе для апрацоўкі тэкставай і гукавой інфармацыі для розных тэматычных даменаў [4] і «Добрапіс» [5].

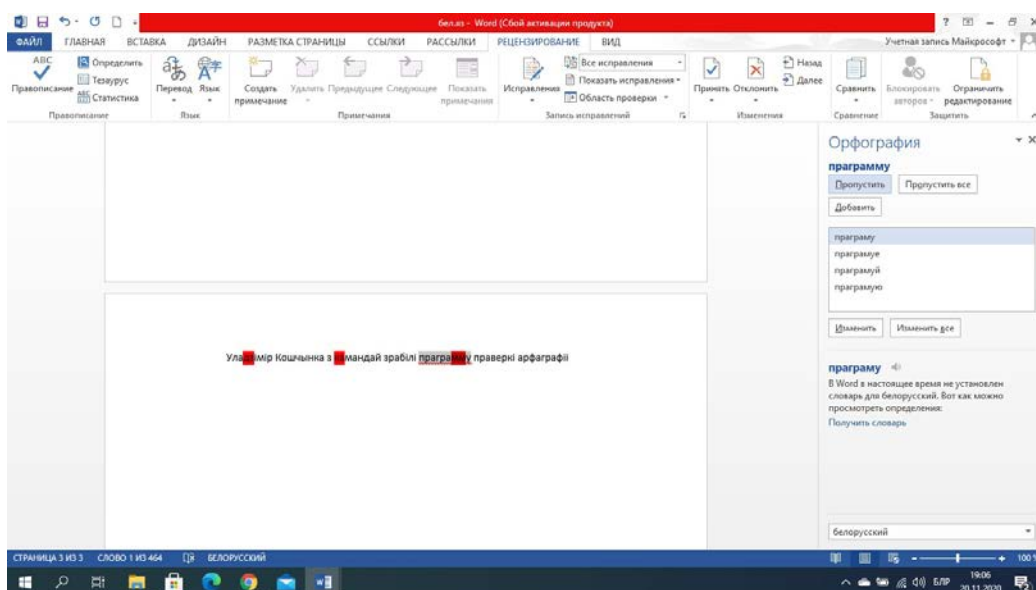
Мы, на жаль, павінны прызнаць, што гэта не праграма вінавата ў тым, што мы не размаўляем па-беларуску, што сёння беларуская мова стала мовай аб’яўлення прыпынкаў у аўтобусах, мовай адраса на дамах – і ўсё гэта толькі наша віна. Калі мы паглядзім на жыццёвы шлях беларуса, то хіба заўважым, каб беларус пачуў замест рускага «Я тебя люблю!» беларускае «Я кахаю цябе!». У школе ён чуў родную мову, мову яго продкаў, а мы ж кажам: праграма... Вучні выконваюць практыкаванні, якія з вялікім поспехам спісваюцца з інтэрнэту, і вынік гэтага мы можам пабачыць на ўроках літаратуры, на якіх вучні не могуць адказаць на пытанне па-беларуску, таму што няма практыкі, а практыкі няма таму, што мы побач з беларускай мовай вывучаем рускую і кожныя дзве чвэрці мы змяняем колькасць вучэбных гадзін паміж беларускай і рускай мовамі. Безумоўна, вялікая праца – наладзіць любыя сэрвісы для беларускай мовы, але ж гэтага недастаткова для таго, каб пачаць размаўляць па-беларуску. І калі так працягваць, то ці будуць увогуле патрэбныя электронныя памочнікі па беларускай мове?

Малюнак 1 – Прыклад праверкі напісання ўласнага назойніка

Малюнак 2 – Прыклад правяркі правапісу галосных

Малюнак 3 – Прыклад правяркі правапісу зычных

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Мова анлайн. Ці дапамагаюць нам новыя інфармацыйныя тэхналогіі гаварыць і пісаць па-беларуску? [Электронны рэсурс] // Звязда. – Рэжым доступу: <http://zviazda.by/be/news/20200218/1582042480-mova-anlayn-ci-darpatagauc-nat-povuua-infartascyupuuu-tehnologii-gavayus-i>. – Дата доступу: 20.11.2020.
2. Бандаровіч, В.У. Стыльна па-беларуску: комплексны даведнік па культуры маўлення / В.У. Бандаровіч. – Мінск: Пачатковая школа, 2013. – № 1. – 64 с.
3. Праверка арфаграфіі [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://bnkorus.info/download.html>. – Дата доступу: 20.11.2020.
4. Spell Checker [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://corpus.by/SpellChecker/?lang=be>. – Дата доступу: 20.11.2020.
5. Добрапіс [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://dobrapis.blstv.eu/index.html>. – Дата доступу: 20.11.2020.